що відкриває нові можливості для просування культурних продуктів на глобальному ринку [1].

Таким чином, документальне кіно в Україні поступово інтегрується у систему креативних індустрій, де поєднуються культурні, соціальні та економічні функції. Хоча комерційний потенціал документалістики у традиційному прокаті залишається обмеженим, розвиток фестивальної інфраструктури, цифрових платформ та міжнародної підтримки сприяє формуванню альтернативних моделей дистрибуції та монетизації. Документальне кіно в сучасній Україні функціонує як багатовимірний культурний феномен. Воно є одночасно інструментом фіксації історичних подій, формою культурної рефлексії та складовою креативної економіки. Фестивалі, онлайн-платформи та міжнародні культурні програми створюють інституційну інфраструктуру, яка дозволяє документалістиці не лише зберігати художню автономію, але й поступово інтегруватися в економічні механізми сучасних креативних індустрій.

Список використаних джерел

1. Алфьорова З. Зміни в креативних індустріях України в контексті російсько-української війни. *Митець. Мистецтво. Споживач. Зміна диспозиції:* зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф., Київ 26 червня 2024 р. Київ: ІК НАМ України, 2024. С. 57–61.

2. Зінченко М. У Києві розпочався фестиваль документального кіно *Cinema for Victory* / Detector.media. 2025. URL: https://detector.media/infospace/article/238584/2025-02-26-u-kyievi-rozpochavsya-festyval-dokumentalnogo-kino-cinema-for-victory/ (дата звернення: 05.03.2026).

3. Копієвська О.Р. Тематизація культурних практик у науковому дискурсі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. Київ: Міленіум, 2019. № 1. С. 64–69.

4. Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини *Docudays UA* / Docudays.ua. 2026. URL: https://docudays.ua/projects/ (дата звернення: 05.03.2026).

УДК 316.7:316.64:008

ІСТОРИЧНА ПАМ’ЯТЬ І КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Ченцова А.О., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Берковський В.Г., кандидат історичних наук, doktor nauk humanistycznych,
доцент кафедри сценічного мистецтва і культури
Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: історична пам'ять, культура, національна ідентичність.

Історична пам'ять фіксує суспільно значущий досвід, а культура створює умови для його закріплення у свідомості поколінь. Саме тому пам'ять і культура становлять важливу основу національного самоусвідомлення та суспільної консолідації [2, с. 104–106; 6, с. 35–36].

Історична пам'ять є особливою формою колективної пам'яті, що охоплює процеси збереження, відтворення, інтерпретації та оцінювання минулого. На відміну від історії як науки, яка спирається на критичний аналіз джерел, доказовість і прагнення до об'єктивної реконструкції подій, пам'ять має більш виражений ціннісний і символічний характер. Вона не лише повідомляє про події, а й визначає, яке місце ці події посідають у суспільній свідомості, якими смислами вони наділяються та як використовуються у формуванні уявлення про спільне «ми» [4, с. 30–33]. У цьому сенсі історична пам'ять виступає не лише способом збереження знання про минуле, а й механізмом суспільного самовизначення.

Водночас історична пам'ять не існує поза культурним середовищем. Саме культура надає їй конкретних форм через мову, літературу, освіту, мистецтво, звичаї, ритуали, архіви, музеї, місця пам'яті та меморіальні практики. Через ці механізми минуле не залишається лише об'єктом наукового інтересу, а входить у повсякденне життя суспільства як чинник самоусвідомлення. Культурні форми роблять історичну пам'ять стійкою, доступною для міжпоколінної передачі та включеною в систему колективних цінностей. Саме завдяки культурі пам'ять набуває тривалості та перетворюється на основу ідентичності [3, с. 12–15; 5, с. 186–188].

Національна ідентичність формується через усвідомлення людиною своєї належності до спільноти зі спільною історією, культурною спадщиною та символічним простором. Вона не обмежується юридичним зв'язком із державою, а передбачає внутрішнє прийняття історичного досвіду народу як частини власної свідомості. Саме історична пам'ять забезпечує цей зв'язок між особою та нацією, оскільки через неї індивід долучається до колективного образу минулого, засвоює значущі для спільноти події, постаті й цінності. Завдяки цьому формується відчуття історичної тяглості, культурної спадкоємності та належності до національної спільноти [6, с. 35–36].

Особливого значення історична пам'ять набуває в умовах суспільних потрясінь, криз і воєн. У такі періоди звернення до минулого посилюється, оскільки суспільство шукає в історичному досвіді підстави для внутрішньої єдності, стійкості та опору. Пам'ять у цьому випадку виконує

не тільки пізнавальну, а й мобілізаційну функцію: вона зміцнює відчуття спільної долі, допомагає усвідомити цінність державності та культури, актуалізує образи боротьби, втрат і перемог. Саме тому питання збереження культурної спадщини, архівів, бібліотечних фондів і пам'яток культури безпосередньо пов'язане із захистом національної ідентичності [1, с. 193–198].

Важливим механізмом передачі історичної пам'яті є освіта. Через шкільне та університетське навчання відбувається системне ознайомлення молодого покоління з історичним минулим, культурною спадщиною та національними цінностями. Освіта не лише передає факти, а й формує історичне мислення, здатність до критичного осмислення подій, розуміння зв'язку між минулим і сучасністю. У такий спосіб вона стає одним із провідних інструментів закріплення історичної пам'яті та розвитку національної самосвідомості [3, с. 12–16]. Через історичну освіту суспільство відтворює власний культурний код і формує громадян, здатних усвідомлювати своє місце в історичному розвитку країни.

Не менш важливою є й динамічна природа історичної пам'яті. Вона не є застиглою системою уявлень, а постійно змінюється під впливом нових історичних обставин, суспільних запитів і культурних практик. У сучасних студіях пам'яті наголошується, що пам'ять формується через суспільну комунікацію, медіа, освітні процеси, культурні тексти та символічні репрезентації [4, с. 34–38]. Це означає, що національна ідентичність також не є статичною: вона постійно оновлюється через переосмислення минулого. Проте саме ця здатність до оновлення робить пам'ять дієвим ресурсом збереження нації, оскільки вона дозволяє поєднати історичну тяглість із відповіддю на сучасні виклики.

Важливу роль у формуванні національної ідентичності відіграє також взаємодія пам'яті й сучасного суспільного досвіду. Історична пам'ять не лише звернена в минуле, а й активно впливає на теперішнє, формуючи суспільні оцінки, моделі солідарності та уявлення про майбутнє. Через пам'ять суспільство визначає, які сторінки історії є визначальними, які постаті стають символами, а які події — моральними орієнтирами. Унаслідок цього історична пам'ять стає важливим чинником не лише культурного, а й громадянського та політичного самовизначення [5, с. 188–190; 6, с. 36–37].

Отже, історична пам'ять і культура є основою національної ідентичності, оскільки саме вони забезпечують збереження історичного досвіду, його символічне оформлення та передачу від покоління до покоління. Історична пам'ять формує уявлення про спільне минуле, а культура створює механізми його закріплення в суспільній свідомості. Їхня взаємодія зміцнює почуття належності до нації, забезпечує історичну тяглість і культурну самобутність, а також сприяє суспільній консолідації. Саме тому дослідження пам'яті та культури є необхідною умовою для

розуміння процесів формування національної ідентичності в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Берегельська А. Проблеми збереження та захисту архівів, бібліотечних фондів й інших об'єктів культурної спадщини в умовах війни. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2023. № 69. С. 193–214.
2. Борейко Ю. Г., Федотова Т. В. Історична пам'ять як символічна репрезентація минулого. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2023. № 1. С. 104–109.
3. Галуха Л. Розвиток історичної освіти як чинник стабілізації національної ідентичності в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 81(1). С. 12–19.
4. Ілін В. Memory studies: від пам'яті до забуття. *Проблеми всесвітньої історії*. 2020. № 12. С. 30–44.
5. Кузьмінець Н., Стадник О., Букіна Т. Вплив історичної пам'яті українців на події сьогодення. *Українські історичні студії*. 2023. № 14(56). С. 185–196.
6. Руденко Ю. Інтеграційний потенціал історичної пам'яті в контексті формування консолідаційної моделі національної ідентичності. *Вісник Національного технічного університету України. Політологія. Соціологія*. *Право*. 2020. № 2(46). С. 34–39.

УДК 008:338.45
ORCID 0009-0005-1613-9888

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕСТАВРАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Щербина Д. С., здобувач вищої освіти
Данник К.О., кандидат культурології, доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: культурна спадщина, фахівці-реставратори, культурно-пізнавальний туризм.

Сучасний етап розвитку української культури характеризується викликами, спричиненими повномасштабною збройною агресією Російської Федерації. Культурна спадщина України, як матеріальне втілення національної ідентичності та історичної пам'яті, опинилася під прямим ударом. Станом на кінець 2025 року, за офіційними даними Міністерства культури та стратегічних комунікацій, внаслідок бойових дій пошкоджено або повністю зруйновано понад 1685 пам'яток культурної